

Andrzej Orczykowski

Doktorat p. Heleny Pietrzak

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 45/3-4, 323-325

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dnia 28 października 2002 r. Centralna Komisja do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych zatwierdziła uchwałę Rady Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego nadającą ks. Tomaszowi R o z k r u t o w i stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego – prawa procesowego.

ks. Andrzej Orczykowski SChr

DOKTORAT P. HELENY PIETRZAK

Dnia 30 kwietnia 2002 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej p. mgr Heleny P i e t r z a k, absolwentki tegoż Wydziału. Doktorantka przedłożyła Radzie Wydziału rozprawę: *Opodatkowanie kościelnych osób prawnych i fizycznych według aktów prawnych i praktyki władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Studium prawno-historyczne* napisaną pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Józefa W r o c e ń s k i e g o. W charakterze recenzentów wystąpili: p. prof. dr hab. Wacław G o r o n o w s k i (UW) oraz ks. prof. dr hab. Józef K r u k o w s k i (UKSW).

Problematyka opodatkowania kościelnych osób prawnych i fizycznych w świecie współczesnym ma wymiar polityczno-prawny. Zasady dotyczące opodatkowania Kościoła pełnią funkcję określonego systemu stosunków państwo-Kościół, będącego integralnym elementem panującego porządku politycznego: demokratycznego, bądź totalitarnego. Potrzebę całościowego opracowania problematyki opodatkowania kościelnych osób prawnych i fizycznych według aktów prawnych i praktyki władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dostrzegła p. mgr H. P i e t r z a k i to zagadnienie uczyniła przedmiotem swojej dysertacji. W przeprowadzonych badaniach – jak wynika z tytułu pracy – uwzględniono nie tylko akty normatywne, ale również praktykę organów administracyjnych, często kolidującą z obowiązującymi wówczas normami prawnymi.

Całość rozprawy doktorskiej p. mgr H. P i e t r z a k licząca 300 stron zawiera: wstęp, wykaz skrótów, pięć rozdziałów merytorycznych, zakończenie oraz bibliografię. Uporządkowanie pod względem logicznym i metodologicznym zebranego materiału wyznaczyło konstrukcję pracy oraz umożliwiło wyczerpujące przedstawienie rozległości i złożoności problematyki.

We *Wstępie* dysertacji Doktorantka uzasadnia wybór tematu, określa cele swoich badań, charakteryzuje kontekst społeczno-polityczny i ideologiczny, źródła i literaturę przedmiotu oraz systematykę i metodę wykorzystaną do opracowania tematu. P. mgr H. P i e t r z a k stawia hipotezę badawczą, w myśl której marksistow-

sko-leninowska ideologia i względy polityczne decydowały o rozwiązaniach normatywnych dotyczących obciążeń podatkowych Kościoła, zaś głównym zadaniem represyjnej polityki podatkowej władz PRL było obniżenie pozycji Kościoła, a zarazem ewidentne dążenie do jego prześladowania.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym: *Zagadnienia podatków w aspekcie historycznym* przedstawiono pojęcie podatku w ogólności – omówione w rozwoju historycznym – oraz podatków nakładanych na Kościół w szczególności.

Zasady opodatkowania Kościoła w II Rzeczypospolitej zostały przedstawione w drugim rozdziale jako punkt odniesienia dla polityki podatkowej w okresie PRL. Zaprezentowane zostały również zmiany w systemie relacji państwo-Kościół, jakie nastąpiły po II wojnie światowej, jak: zerwanie Konkordatu w 1945 roku przez komunistyczne władze i konsekwencje, jakie z tego wynikły dla opodatkowania Kościoła.

Trzeci rozdział jest omówieniem podstaw prawnych oraz rodzajów podatków wymierzonych na kościelne osoby prawne w PRL od uchwalenia Konstytucji w 1952 roku. Przedstawione zostały również: sytuacja prawna kościelnych osób prawnych oraz założenia ideologiczne, jakimi komunistyczne władze kierowały się w wymierzaniu restrykcyjnych podatków na kościelne osoby prawne w tym okresie.

W rozdziale czwartym Doktorantka przedstawia rodzaje podatków nakładanych przez władze PRL na kościelne osoby fizyczne tj. duchownych, a mianowicie: podatek dochodowy; podatek od wynagrodzeń; podatek od osób samotnych; podatek terenowy; podatek gruntowy od duchownych, których uposażenie obejmowało nieruchomości gruntowe.

W piątym rozdziale zatytułowanym: *Postępowanie i egzekucja podatkowa* p. mgr H. P i e t r z a k opisuje elementy dotyczące: procedury wymierzania podatku, postępowania odwoławczego mającego na celu skorygowanie niesłusznie nałożonego podatku, realizacji należności tj. wpłaty przez kościelne osoby fizyczne i prawne, oraz egzekucje zaległości podatkowych dokonywane przez organa państwowe nie tylko za nieuiszczone podatki, ale także za brak księgi podatkowej i księgi inwentarza.

Zakończenie pracy stanowi syntezę całej rozprawy i ujmuje w interesujący sposób instytucję opodatkowania przez państwo kościelnych osób prawnych i fizycznych w okresie PRL. Doktorantka dokonała sukcesywnej oceny i konfrontacji ogólnych przepisów podatkowych ze stosowanymi przez władze PRL praktykami pozaustawowymi, jak: okólniki, wytyczne, wyjaśnienia, itp., które nie stanowiły źródła prawa, a pomimo tego obowiązywały i były szczególnie dotkliwe i represyjne w stosunku do Kościoła. P. mgr H. P i e t r z a k wykazała, że głównym sposobem władz PRL wpływającym na obniżenie pozycji Kościoła, a zarazem ewident-

nym dążeniem do jego prześladowania była represyjna polityka podatkowa stosowana przez aparat państwowy wobec kościelnych osób prawnych i fizycznych. Na przykładzie restrykcyjnych uregulowań podatkowych Doktorantka ukazała, w jaki sposób i w jakiej mierze władze komunistyczne – przy użyciu tego rodzaju instrumentu – ograniczały możliwości pełnienia przez Kościół swej misji w Polsce. W pracy udokumentowane zostało tworzenie przez władze PRL takich konstrukcji prawno-podatkowych, których bezzasadność i niesłuszność skutkowała nierealnością wymiarów podatków wobec Kościoła. W istocie rzeczy polityka podatkowa władz PRL była elementem walki z Kościołem, prowadzonej równocześnie na płaszczyźnie ekonomicznej i psychologicznej.

Dysertacja doktorska p. mgr H. P i e t r z a k oparta jest na licznych materiałach archiwalnych, które w okresie PRL były opatrzone symbolem: *tajne, poufne*, itd. Niejednokrotnie jest to materiał, który zawiera niepublikowane okólniki, zarządzenia, wytyczne ówczesnych władz oraz opinie aparatu podatkowego na temat opodatkowania Kościoła. Ponadto do opracowania została wykorzystana literatura przedmiotu.

Obaj recenzenci pozytywnie ocenili prezentowaną dysertację podkreślając, że wnosi ona cenny wkład do nauki prawa i jednocześnie spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez obowiązujące normy prawa kanonicznego i prawa polskiego.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc po uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik publicznej obrony, nadała p. Helenie P i e t r z a k stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

ks. Andrzej Orczykowski SChr

DOKTORAT KS. JANUSZA FILARSKIEGO

Dnia 26 czerwca 2002 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej ks. mgra Janusza F i l a r s k i e g o absolwenta wspomnianego wyżej Wydziału, kapłana diecezji płockiej. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *„Obowiązek stałej formacji kapłanów diecezjalnych w polskim ustawodawstwie synodalnym po Soborze Watykańskim II”*, napisaną pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Wojciecha G ó r a l s k i e g o. W charakterze recenzentów wystąpili: ks. prof. dr hab. Czesław R y c h l i c k i (UMK), ks. prof. dr hab. Józef W r o c e ń s k i (UKSW).